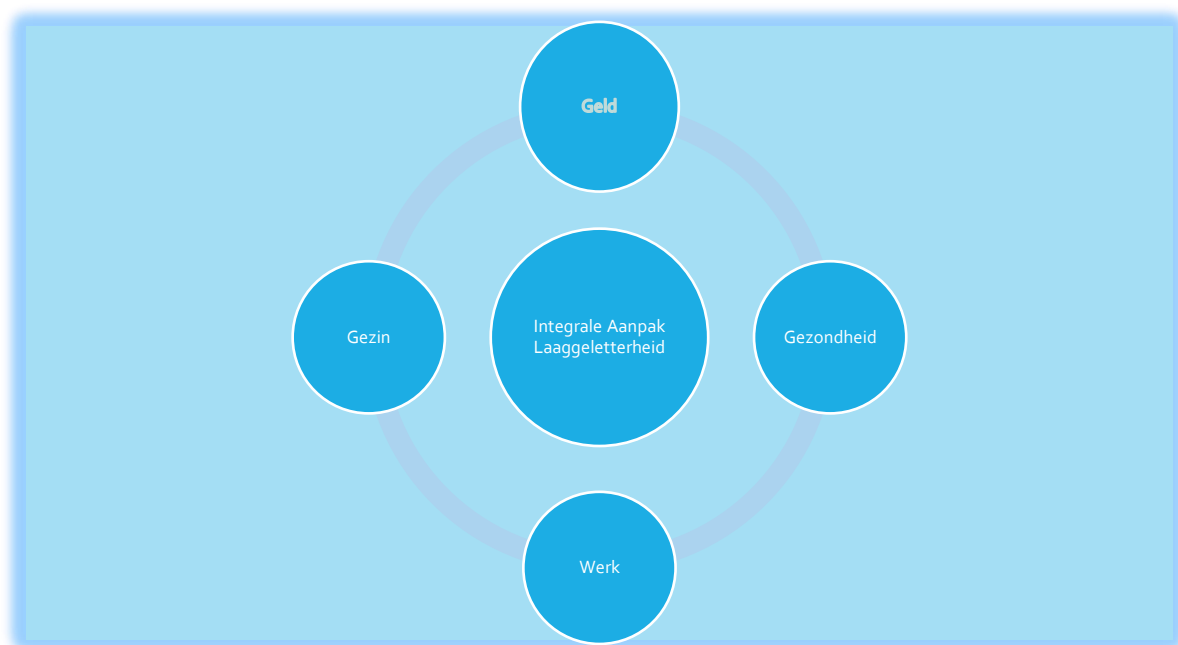

Meedoen met Taal

Integrale Aanpak Laaggeletterdheid in Rivierenland

2020-2024

Integrale Aanpak Laaggeletterdheid Rivierenland 2020 -2024

1. Inleiding: feiten en cijfers

- 1.1. Landelijke cijfers laaggeletterdheid
- 1.2. Schets van problemen bij laaggeletterden
- 1.3. Aantallen en doelgroepen laaggeletterden in Rivierenland
  - 1.3.1. Schets van de regio Rivierenland.
  - 1.3.2. Kenmerken arbeidsmarkt Rivierenland
  - 1.3.3. Laaggeletterdheid qua doelgroep in Rivierenland
- 1.4. Terugblik op beleid landelijk, provinciaal en regionaal
  - 1.4.1. Rijksbeleid van de afgelopen jaren
  - 1.4.2. Provinciaal beleid van de afgelopen jaren
  - 1.4.3. De regionale aanpak van laaggeletterdheid in Rivierenland tot heden

2. Nieuw landelijk beleid

- 2.1. Introductie nieuw landelijk beleid
- 2.2. Bestuurlijke afspraken Rijk-VNG over gemeentelijke regierol

3. Nieuw regionaal beleid

- 3.1. Sociaal domein: aansluiting bij doelstellingen en beleidsterreinen
- 3.2. Doelgroepen: geen keuze, hoofdaccent met inkleuring of strikte keuze
- 3.3. Beleidsambities Rivierenland
- 3.4. Signalering en samenwerking met organisaties

4. Monitoring

- 4.1. Nader te bepalen monitoringvoorwaarden voor aanbieders en aanbod

5. Implementatie en evaluatie regionaal programma

Bijlagen

- A. Financieel kader aanpak laaggeletterdheid
- B. Begrippenoverzicht
- C. Taakverdeling Arbeidsmarktregio Rivierenland
- D. Overlegstructuur Arbeidsmarktregio Rivierenland
- E. Impact Covid-19 op aanpak laaggeletterdheid
- F. Samenvatting op B1

1. Inleiding: feiten en cijfers

In Nederland hebben veel mensen moeite met lezen, schrijven en rekenen. Ze hebben daardoor ook vaak moeite met computers en internet. Dat zorgt voor problemen op het werk en thuis. In Nederland gaat het om ongeveer 2,5 miljoen mensen van 16 jaar en ouder. Er komt nieuw beleid om dit te veranderen en om het aantal laaggeletterden te beperken.

1.1. Landelijke cijfers laaggeletterdheid

Laaggeletterdheid is een term voor mensen die grote moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen. Mensen die laaggeletterd zijn, zijn (veelal) geen analfabeten. Ze kunnen wel lezen en schrijven, maar beheersen het eindniveau vmbo of niveau mbo-2/3 niet. In Nederland zijn ongeveer 2,5 miljoen mensen van 16 jaar en ouder die laaggeletterd zijn. Vaak hebben zij ook moeite met digitale vaardigheden. Dat aantal personen staat gelijk aan 18%, dus ongeveer 1 op de 6 mensen in Nederland. Van de beroepsbevolking hebben bijna 1,8 miljoen moeite met taal en/of rekenen. Meer dan de helft van deze groep is autochtoon, 57% werkt.

Moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen en/of werken met de computer heeft grote gevolgen. Wanneer je informatie niet goed begrijpt, is de kans groot dat je minder zelfredzaam, minder sociaal actief en minder gezond bent dan geletterde mensen. Je vindt bijvoorbeeld minder snel een baan, je hebt minder grip op je geldzaken en meer moeite om digitaal in contact te komen met de overheid. Naast persoonlijke gevolgen zijn er ook financiële consequenties voor de maatschappij. Uit onderzoek van PricewaterhouseCoopers in 2018 is gebleken dat laaggeletterdheid de Nederlandse samenleving ongeveer 1 miljard euro per jaar kost. Hogere gezondheidskosten, uitgaven voor uitkeringen, lagere productiviteit van laaggeletterden die werken en gemiste belastinginkomsten zijn de grootste kostenposten.

1.2. Schets van problemen bij laaggeletterden

Mensen die moeite hebben met lezen en schrijven hebben hier last van op verschillende leefgebieden. Deze problemen zijn onder te brengen in vier thema's:

Werk: Het beheersen van goede basisvaardigheden vergroot de kansen op (behoud van) werk van werkzoekenden en werknemers. Goed kunnen lezen en schrijven is nodig om op internet te zoeken naar vacatures. Maar ook om sollicitatiebrieven te schrijven. Op het werk zelf is lezen en schrijven belangrijk voor het lezen van werkinstructies, veiligheidsvoorschriften en/of het invullen van werkbriefjes.

Het voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid is ook in het belang van de werkgevers. Werknemers die over goede basisvaardigheden beschikken zijn minder vaak ziek, maken minder fouten en zijn productiever.

Geld: Basisvaardigheden zijn van essentieel belang voor het bereiken en behouden van een stabiele, financiële situatie. Het begrijpen van rekeningen, het bijhouden van de basisadministratie en het aanvragen van toeslagen vraagt deze vaardigheden. Mensen die zich melden bij schuldhulpverlening zijn vaak mensen die moeite hebben met lezen en schrijven. Het verbeteren van hun basisvaardigheden, draagt bij aan het verminderen van armoede.

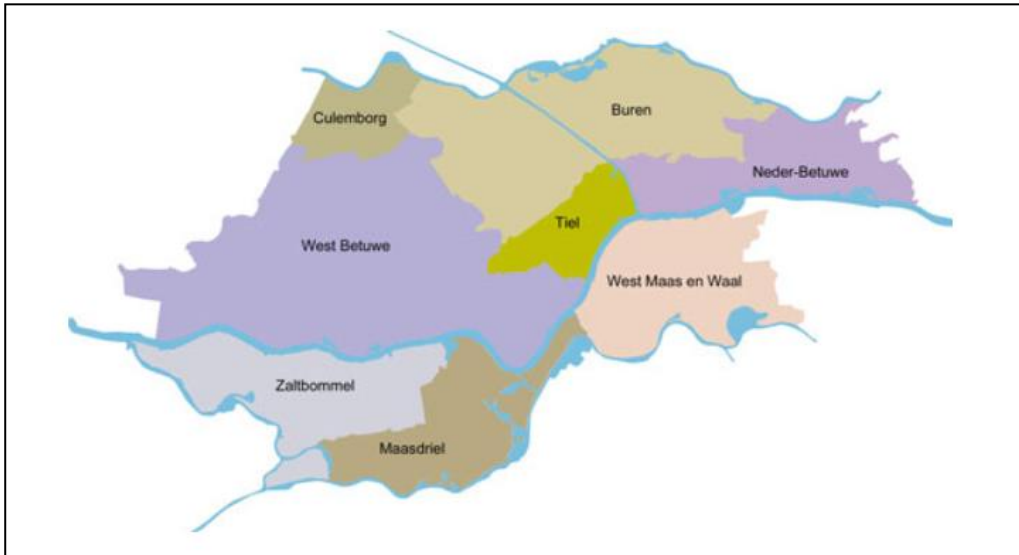
Gezin: Kinderen met laaggeletterde ouders hebben een grote kans om zelf ook laaggeletterd te worden. 1 op de 4 jongeren onder de 15 jaar loopt het risico om laaggeletterd te worden. Het stimuleren van taal en het vergroten van de betrokkenheid van ouders spelen een belangrijke rol in het schoolsucces van kinderen en daarmee het doorbreken van de vicieuze cirkel van laaggeletterdheid. Door te investeren in preventieve maatregelen voor kinderen en een sterk educatieaanbod voor volwassenen kunnen zowel kinderen als ouders zich optimaal ontwikkelen.

Gezondheid: Taal en gezondheid zijn sterk met elkaar verbonden. Laaggeletterden missen vaak de vaardigheden om informatie over gezondheid te verkrijgen, te begrijpen, te beoordelen en te gebruiken bij het nemen van beslissingen over hun gezondheid. Dit heeft gevolgen voor hun gezondheid. Zij voelen zich minder gezond en zijn dat vaak ook. Ze maken vaker dan de geletterde burgers gebruik van zorg van een huisarts of ziekenhuis en doen juist minder vaak een beroep op preventieve zorg of nazorg.

1.3. Aantallen en doelgroepen laaggeletterden in Rivierenland

1.3.1. Schets van de regio Rivierenland.

Rivierenland is een arbeidsmarktregio in Gelderland. In deze regio zijn 8 gemeenten: Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Zaltbommel. Tiel is de centrumgemeente.

Afbeelding: Arbeidsmarktregio Rivierenland

In Rivierenland wonen ongeveer 244.000 mensen. Buren heeft ongeveer 26.000 inwoners, Culemborg 29.000, Maasdriel 25.000, Neder-Betuwe 24.000, Tiel 42.000, West Betuwe 51.000, West Maas en Waal 19.000 en Zaltbommel 28.000 (cijfers 2019).

1.3.2. Kenmerken arbeidsmarkt Rivierenland

Het opleidingsniveau in de regio Rivierenland is in vergelijking met andere regio's niet erg hoog. Bijna 50% van de werkenden of werkzoekenden heeft geen startkwalificatie. Ook heeft Rivierenland te maken met personeelstekorten in verschillende sectoren (techniek, transport en logistiek, zorg, recreatie en toerisme). Dit in tegenstelling tot de groensector.

De regio heeft daarnaast te maken met bovengemiddelde vergrijzing en ontgroening, een dalend aantal inwoners en een gemiddeld laag opleidingsniveau. Zowel kwalitatieve als kwantitatieve interventies zijn nodig om de problemen op de arbeidsmarkt aan te pakken. Het werk op de arbeidsmarkt van de toekomst is complexer, wordt vaak anders georganiseerd en vraagt om andere vaardigheden. De vraag van werkgevers richt zich vooral op gediplomeerden op niveau 3, 4 (mbo) en 5 (hbo). Een arbeidsmarktpotentieel dat onvoldoende beschikbaar is in de regio. De verbinding van vraag naar aanbod kan alleen door goede scholing. Ook een Leven Lang Ontwikkelen wordt steeds meer van belang. (Bron RW POA). Het belang van een goed functionerend Leerwerkloket, de uitgangspunten van 'Een Leven Lang Leren' en een goede aansluiting volwasseneducatie -> middelbaar beroepsonderwijs is essentieel. Het Leerwerkloket, richt zich daarbij op een duurzame uitplaatsing van mensen op de arbeidsmarkt. Het Leerwerkloket werkt nauw samen met het Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC) in de regio.

Duurzame arbeidsinpassing en het tegengaan van voortijdig schoolverlaten liggen zodoende in elkaars verlengde. Deze aanpak voorkomt laaggeletterdheid bij jongeren.

De aandacht voor preventie met betrekking tot laaggeletterdheid richt zich niet alleen op jongeren. Van 0-18 jaar zijn er interventies ingezet om kinderen en ouders te ondersteunen qua (samen) lezen door bibliotheek, welzijnsorganisaties, consultaties bureaus etc. Denk aan projecten voor laagtaalvaardige ouders, Voorschoolse Vroeg Educatie, BoekStart, BoekStartcoach, de Bibliotheek op School en Boek op Bezoek om zodoende de overdraagbaarheid van laaggeletterdheid terug te dringen. Er is steeds meer aandacht voor de gezinsaanpak, waarbij ouders hun kinderen leren te ondersteunen en stimuleren in de taalontwikkeling, waarnaast ouders zelf kunnen werken aan hun eigen basisvaardigheden. Ook middelen voor het onderwijsachterstanden beleid worden hiervoor ingezet.

1.3.3. Laaggeletterdheid qua doelgroep in Rivierenland

Uit onderzoek door GeletterheidInZicht (op initiatief van de partners Tel mee met Taal waaronder het ministerie van OCW) blijkt hoeveel mensen laaggeletterd zijn in Nederland. Dit is onderverdeeld in beroepsbevolking, per leeftijdscategorie, of mensen werk hebben en of ze een migratie-achtergrond hebben. Hieronder staat een overzicht van de percentages landelijk, regionaal en per gemeente.

Landelijk	Totaal (12%)	A (14%)	B (10%)	C (8%)	D (9%)	E (11%)	F (31%)	G (16%)
Rivierenland	11%	20%	14%	10%	8%	12%	20%	16%
Tiel	17%	13%	10%	7%	8%	11%	34%	16%
Buren	12%	24%	19%	11%	8%	12%	11%	16%
Culemborg	12%	16%	10%	8%	9%	11%	31%	15%
Maasdriel	13%	23%	16%	11%	8%	12%	16%	15%
Neder-Betuwe	9%	20%	17%	11%	7%	14%	10%	19%
West Betuwe	7%	23%	16%	12%	8%	13%	13%	16%
West Maas en Waal	9%	24%	18%	11%	10%	12%	10%	15%
Zaltbommel	13%	19%	15%	11%	8%	13%	19%	16%

Bron: Doelgroepenanalyse Laaggeletterdheid, zie www.geletterdheidinzicht.nl

Doelgroep A: Ouderen (50-65 jaar) werkend met Nederlandse achtergrond, en zowel partner en kinderen

Doelgroep B: Ouderen (50-65 jaar) niet actief met Nederlandse achtergrond, en zowel partner en kinderen

Doelgroep C: Tussen 30 en 50 jaar oud, werkend, met Nederlandse Achtergrond, divers qua partners en kinderen.

Doelgroep D: Ouderen, zowel werkend als niet-werkend, met Nederlandse achtergrond, en ofwel een partner, ofwel kinderen.

Doelgroep E: Jongeren, zowel werkend als niet-werkend, zowel met Nederlandse achtergrond als met migratieachtergrond, en zonder partner en kinderen.

Doelgroep F: Mensen met een migratieachtergrond, 30 jaar en ouder, zowel werkend als niet-werkend, en met partner, met kinderen of met beide.

Doelgroep G: Divers.

1.4. Terugblik op beleid landelijk, provinciaal en regionaal

1.4.1. Rijksbeleid van de afgelopen jaren

De afgelopen jaren is er steeds meer aandacht voor laaggeletterdheid gekomen. Veel organisaties hebben moeite gedaan om mensen te vinden en te helpen met basisvaardigheden. Denk aan gemeenten, werkbedrijven, bibliotheken, scholen en zorginstellingen. Eerst ging het vooral om mensen die moeite hadden met taal, later ook om mensen die moeite hebben met rekenen of omgaan met de computer. Kortom: basisvaardigheden. De meeste gemeenten beschikken inmiddels over een (Digi-) Taalhuis, Leerhuis, Taalpunt of Leerpunt.

1.4.2. Provinciaal beleid van de afgelopen jaren

De provincie Gelderland is in 2019 een 2 jarige campagne gestart: Gelderland Geletterd. Er is een website met informatie en goede voorbeelden (gelderlandgeletterd.nu). In juni 2020 is de tweede campagne gestart. Provincie Gelderland heeft hiervoor radio en TV-spots ontwikkeld voor Omroep Gelderland en een bureau voor een onlinecampagne. Alle communicatiemiddelen verwijzen naar de website DAARHEBJERECHTOP.NL en het telefoonnummer van de Bellijn van Stichting Lezen & Schrijven (0800 - 023 4444). Via de Bellijn worden bellers teruggebeld door een regionaal Taalhuis of Taalpunt

1.4.3. De regionale aanpak van laaggeletterdheid in Rivierenland tot heden

In Rivierenland wordt het volwassenonderwijs op verschillende manieren aangeboden:

- Formeel aanbod;

- Non-formeel aanbod;
- Informeel aanbod: participatie en inclusie zijn dan het hoofddoel. Dit aanbod past meer bij de doelen van de Wet maatschappelijke ondersteuning.

De afgelopen jaren is er steeds meer aandacht gekomen voor laaggeletterdheid in Rivierenland. In 2020 is in elke gemeente van regio Rivierenland een (Digi-) Taalhuis, Leerhuis, Taalpunt of Leerpunt aanwezig, in sommige gemeenten zelfs meerdere. De Taal- en Leerhuizen (non-formeel aanbod) zijn samengesteld uit diverse organisaties: gemeente, welzijnswerk, bibliotheek, ROC enzovoort. Samen hebben zij veel moeite gedaan om mensen te vinden en te helpen met basisvaardigheden. Docenten van het ROC zijn onderdeel van de Taalhuizen. Zij trainen de vrijwilligers, bieden inhoudelijke ondersteuning en begeleiden deelnemers. De kwaliteit van het onderwijs bij de leerhuizen is zodoende goed geborgd. Het Digi-Taalhuis van West Maas en Waal is het eerste gecertificeerde Taalhuis van Nederland.

De taalhuiscoördinatoren, taalhuisdocenten en taalhuismedewerkers komen twee of drie keer per jaar bij elkaar voor overleg. Zij wisselen informatie en ideeën uit en zo is iedereen op de hoogte van wat er in de regio gebeurt. De adviseur van Stichting Lezen en Schrijven organiseert deze overleggen en deelt landelijke informatie

Het Taalhuis/Leerhuis vormt met partners uit de gemeente een taalnetwerk; zij werken samen en kijken wat nodig is in de gemeente en hoe dit samen vorm te geven. Intensievere samenwerking op zowel regionaal als lokaal niveau draagt bij aan een integrale aanpak van laaggeletterdheid binnen het sociale domein. Deze aanpak laaggeletterdheid wordt regionaal georganiseerd en lokaal vormgegeven. Elke gemeente heeft haar eigen aanpak/speerpunten geborgd in het gemeentelijk beleid.

Taalakkoord

In Rivierenland hebben 44 organisaties een Taalakkoord gesloten. Dit zijn gemeenten, bibliotheek, bedrijven, instellingen voor welzijn, gezondheidszorg, woningbouwverenigingen enzovoort. Het Taalakkoord zorgt ervoor dat organisaties elkaar weten te vinden. We organiseren jaarlijks bijeenkomsten, waarbij alle partners worden geïnformeerd en ervaringen kunnen delen.

Dit zijn de doelstellingen van het Taalakkoord:

- Het thema laaggeletterdheid in de hele regio op de agenda zetten;
- De samenwerking versterken om te blijven werken aan het herkennen, bespreekbaar maken en doorgeleiden van laaggeletterde inwoners;
- Niet alleen officiële cursussen maar ook meer non-formeel aanbod, op plekken waar dat nodig is of gewenst zoals taal op de werkvloer;
- Meer aandacht voor taalactiviteiten voor kinderen en hun ouders/opvoeders, om zo taalachterstanden te voorkomen of te verminderen, preventieve aanpak.

Basisvaardigheden & empowerment

In Rivierenland is de afgelopen jaren breed ingezet op basisvaardigheden; aandacht voor lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. Dit is op diverse gebieden ingezet. Denk aan;

- Cursussen om beter om te gaan met geld, financiën.
- Trainingen voor vrouwen die hun talenten wilden ontwikkelen om actief te worden op de arbeidsmarkt, participatie/integratie.
- Projecten waar (positieve) gezondheid gekoppeld is aan taaltrainingen en/of bewegen.
- Digitale vaardigheden in de bibliotheek of op locatie door o.a. het mobiele digitaal huis.
- Bijeenkomsten voor laagtaalvaardige ouders bij o.a. consultatiebureaus.
- Informatiepunt Digitale Overheid in bibliotheken en hulp bij belastingdienstzaken

In bovengenoemde trainingen en cursussen is een empowerment interventie verwerkt. Zelfvertrouwen en zelfinzicht zijn nodig om te kunnen meedoen in de samenleving. Veel laaggeletterden zijn zich echter niet of onvoldoende bewust van hun eigen wensen en mogelijkheden tot ontwikkeling. Aanbod dat zich richt op empowerment helpt laaggeletterden hun talenten en ambities verkennen. Zo ontdekken zij welke vaardigheden zij nog nodig hebben om zich verder te kunnen ontwikkelen. In de afgelopen 4 jaar zijn er steeds meer koppelingen gemaakt tussen laaggeletterdheid en diverse terreinen in het sociale domein.

Servicepunten en trainingen

Met dank aan Tel mee met Taal en de Rabobank kwamen er regionale servicepunten in het ziekenhuis Rivierenland en in het stadhuis van Tiel, waar UWV, Werkzaak en Leerwerkloket ook gevestigd zijn. Bezoekers kunnen bij de balies terecht voor hulp bij het lezen van moeilijke brieven, folders en /of bijsluiters en het invullen van formulieren. De vrijwilligers signaleren al doende laaggeletterdheid en verwijzen door naar Leer/Taalhuizen in de regio.

Aanvullend waren er trainingen bij de organisaties zelf: hoe ontdek je waar mensen moeite mee hebben, hoe kun je dat bespreken en hoe help je ze dan verder, bijvoorbeeld naar een cursus of taalmaatje. Deze trainingen zijn gegeven bij Werkzaak Rivierenland, Bibliotheek Rivierenland, UWV WERKbedrijf Tiel, gemeenten, welzijnsinstellingen, banken en bedrijven.

Door covid-19 verlopen de gesprekken van een aantal organisaties voorlopig (ook in 2021 en misschien ook wel daarna) meer digitaal/ telefonisch. Laaggeletterdheid herkennen (en bespreekbaar maken is dan lastiger, vooral bij NT1-ers.

Samenwerking van gemeenten

De gemeenten van Rivierenland werken samen in de aanpak van laaggeletterdheid en volwasseneducatie. Ze overleggen gemiddeld vier maal per jaar. Agendapunten zijn o.a. aanbod volwasseneducatie van het ROC, activiteiten bibliotheek, Stichting Lezen en Schrijven en het

Leerwerkloket. Daarnaast staan mogelijk projecten en/of projecten op de agenda. En zaken met betrekking tot PR/communicatie zoals de week van het Lezen en Schrijven en (de voorbereiding) van de bijeenkomsten van het Taalakkoord.

Aantallen

Hieronder een overzicht van de aantallen die we van 2016-2020 via het formele aanbod van het ROC bereikt hebben

Formele trajecten 2016 t/m 2020	Alfabetisering				Nieuwverhoging				Basisvaardigheden				Staatsexamen				Leerpunt				Totalen			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
Buren	1		1	3	4	4	6	24	28	25	21	2	4	8	11	6	5	14	55	35	42	51	92	
Culemborg	10	12		0				1	42	45	38	50	0	1		1	12	14	18	28	64	72	56	80
West Betuwe			1	0				2	5	6	8	33				4	2	1	3	24	7	7	12	63
Neder-Betuwe	2	3	3	1	4	5	3	4	11	13	9	9	3	4	2	3	10	11	11	17	30	36	28	34
Tiel	8	7	7	12	12	16	24	39	108	107	94	90	19	21	57	49	19	26	21	19	166	177	183	209
West Maas & Waal	1	2	3	2	5	4	3	8	12	14	12	8	4	3	3	3	8	12	16	11	30	35	37	32
Maandriël	1	2		1	2	4	3	1	12	14	18	1	3	2	1	2	2	3	8	12	20	25	30	17
Zaltbommel	4	4	6	7				1	27	28	19	32	3	2	1	9	4	2	2	2	38	36	28	51
eindtotaal	26	31	20	24	26	33	37	62	245	255	223	244	34	37	52	82	63	74	93	166	190	430	425	528

Via Taal voor het Leven zijn sinds 2016 -2020 voor informeel aanbod in totaal 6583 deelnemers geteld. Zij volgden een cursus bij een Taalhuis/ Leerpunt (zie tabel ROC) en/of werden begeleid door een taalmaatje. Ook zijn er de afgelopen jaren 1729 vrijwilligers getraind om deelnemers goed te kunnen begeleiden.

2. Nieuw landelijk beleid

2.1. Introductie nieuw landelijk beleid

De afgelopen jaren was er veel aandacht voor laaggeletterdheid. Maar landelijk gezien zijn onvoldoende mensen bereikt en op laaggeletterdheid zit nog steeds een taboe. Daarom zet Nederland in de periode 2020-2024 extra geld in om meer mensen te helpen. Alle centrumgemeenten maken samen met de gemeenten uit de arbeidsmarktregio een regionaal plan voor de aanpak van laaggeletterdheid. Zij zorgen voor een goed aanbod van lessen, voor alle doelgroepen laaggeletterden.

In de kamerbrief 'Samen aan de slag voor een vaardig Nederland' staan de drie hoofddoelen van het nieuwe beleid voor laaggeletterdheid en educatie genoemd. Deze zijn: meer mensen vinden, weten wat werkt en goede hulp in elke gemeente.

Dit is uitgewerkt in 10 concrete maatregelen.

1. We zoeken naar nieuwe manieren om meer mensen te bereiken. We hebben extra aandacht voor mensen met Nederlands als moedertaal.

2. We maken afspraken met de gemeenten.
3. Gemeenten krijgen extra geld om de afspraken uit te voeren.
4. Er komt een landelijk programma om gemeenten te helpen.
5. We geven ieder jaar 3 miljoen euro subsidie aan werkgevers.
6. We werken aan leesbevordering bij kinderen en helpen gezinnen.
7. We geven 500.000 euro per jaar uit om de kwaliteit van taalhuizen en taalpunten te verbeteren. Cursusaanbieders zorgen er zelf voor dat de kwaliteit van hun aanbod goed is. Zij worden ook onderzocht door mensen van buitenaf.
8. Er komt een landelijk expertisecentrum basisvaardigheden.
9. We maken de resultaten van de aanpak van laaggeletterdheid openbaar.
10. We geven ieder jaar 700.000 euro uit aan nieuwe ideeën, kennisdeling en het laten zien van goede voorbeelden.

2.2. Bestuurlijke afspraken Rijk-VNG over gemeentelijke regierol

Er is nieuw landelijk beleid ontwikkeld, om laaggeletterden beter te kunnen helpen en om meer mensen te bereiken. Dat beleid heeft gevolgen voor de aanpak in de regio. De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (het Rijk) heeft hierover afspraken gemaakt met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (de VNG). De gemeenten krijgen over 2020 en 2021 extra geld om het nieuwe beleid uit te voeren, zie financieel kader in de bijlage. Hoe dit in 2022 is, is nog niet bekend. Rijk en de VNG zijn hierover nog in gesprek na opzegging van de afspraken door VNG vanwege verschil van inzicht over de registratie en financiën.

3. Regionaal beleid Rivierenland 2020-2024

De gemeenten stellen samen een regioplan integrale aanpak laaggeletterdheid in Rivierenland op over de periode 2020-2024. Elk jaar is er speciale aandacht voor een van de vier thema's: Werk, Geld, Gezinsaanpak en Gezondheid. In 2021 is dit geld. We maken een jaarplan en koppelen dit aan het jaarlijkse Taalakkoord. Het is dus een themagerichte bijeenkomst waardoor we andere/nieuwe organisaties bereiken.

Gemeenten kunnen lokaal het thema verder uitwerken in hun lokale jaarplan en activiteiten organiseren. De regionale middelen zetten we in voor regionale interventies. Deze geven we vorm in o.a. de leer- en taalhuizen.

Alle gemeenten hebben in 2020 een format ingevuld met een overzicht van activiteiten die bij hen plaats vinden om laaggeletterdheid te beperken en terug te dringen. Dit wordt jaarlijks bijgewerkt

om de stand van zaken lokaal te monitoren. Dit maakt het netwerk inzichtelijk en is een goed informatiedocument. Dit delen we in het regionale en lokale netwerk.

In januari 2021 starten we met een registratie en monitoringssysteem van Prof. Dr. M. de Greef voor zowel het formeel en non-formeel aanbod bij het ROC en de Taal-/Leerhuizen, als in de leer- en taalhuizen. Het monitoringssysteem koppelen we aan de jaarthema's en aanverwante thema's. Deze impactmeting schaffen we voor 3 jaar aan.

3.1. Sociaal domein: aansluiting bij doelstellingen en beleidsterreinen

In Hoofdstuk 2 staan de landelijke doelen. In Rivierenland sluiten we hierbij aan: we willen goede hulp bij basisvaardigheden bieden aan alle inwoners die dat nodig hebben. Dat kan met een cursus op het ROC of met lessen in een Taal- of Leerhuis. Maar ook door taallessen bij werkgevers, door programma's voor ouders met jonge kinderen of door hulp met digitale vaardigheden in bijvoorbeeld de gezondheidszorg. Daarnaast maken we gebruik van camouflage activiteiten om mensen te vinden/werven en door te geleiden naar leerhuis en/of ROC.

De vier thema's: werk, geld, gezin en gezondheid staan centraal. Dit betekent niet dat andere thema's als duurzaamheid niet bod aan komen, gemeenten zijn hier vrij in.

In Rivierenland zijn afspraken gemaakt over de educatie aan volwassenen (Wet educatie en beroepsonderwijs). ROC Rivor en Koning Willem I College geven cursussen Nederlands, rekenen en computervaardigheden voor volwassenen. Die cursussen zijn op locaties van het ROC.

Docenten van het ROC geven ook lessen in de Taal- en Leerhuizen. Deze lessen zijn in bibliotheek, wijkcentrum of op andere plaatsen in de gemeenten. Lessen zijn zodoende goed bereikbaar en toegankelijk voor inwoners van Rivierenland.

Daarnaast zijn er veel andere instellingen die hulp bieden bij basisvaardigheden. De bibliotheek biedt cursussen en hulp, bijvoorbeeld met informatiepunten voor hulp bij de Digitale Overheid of het Donorregister. De formulierenbrigades/hulpen, verspreid over Rivierenland, helpen mensen met lezen en invullen van formulieren en hebben ook een verwijzende rol richting Leer/Taalhuis. Daarnaast helpen o.a. schuldhulpverlening en maatschappelijk werk mensen bij het regelen van geldzaken en kunnen mensen door verwijzen naar Taal/leerhuis.

Door de themagerichte aanpak kunnen we laaggeletterdheid beter en breder agenderen en het makkelijke koppelen aan de betreffende beleidsvelden. Door dat we inzicht kunnen geven wat laaggeletterdheid voor consequenties heeft op dat beleidsveld.

3.2. Doelgroepen

In de Vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020-2024 staat: 'We hebben extra aandacht voor mensen met Nederlands als moedertaal.' Deze doelgroep is moeilijker te vinden en daardoor moeilijker te helpen. Rivierenland sluit hierbij aan: we hebben extra aandacht voor de doelgroep met Nederlands als moedertaal.

Lokale verschillen

In de acht gemeenten van Rivierenland zijn grote verschillen in de doelgroep laaggeletterden. In Tiel is ongeveer 17% van de beroepsbevolking laaggeletterd, in West Betuwe is dat 7%. In Buren zijn het vooral Nederlandse ouderen (50-65 jaar), in Tiel en Culemborg zijn het vooral mensen met een migratie-achtergrond. Bij Tiel en Culemborg is dat een groot deel van de doelgroep (34% en 31%), (bron: Geletterdheidinzicht).

Daarom kijken we ook naar de huidige groep inburgeraars. Hoe beter de inburgering verloopt, hoe beter mensen kunnen meedoen in de samenleving. In de nieuwe Wet inburgering (2021) wordt nog meer ingezet op meedoen en op taal leren via vrijwilligerswerk of stage. Inburgeraars maken ook gebruik van het aanbod in de bibliotheek en andere instellingen. Door aanpak en de financiering te koppelen, zijn er meer mogelijkheden voor alle inwoners.

Deze lokale verschillen maken dat ook de aanpak lokaal zal verschillen. In dit plan staat de aanpak voor de regio Rivierenland. Elke gemeente heeft haar eigen verantwoordelijkheid voor het opstellen van een eigen beleidsplan.

3.3. Beleidsambities Rivierenland

We gaan in Rivierenland voor een integrale themagericht aanpak om laaggeletterdheid terug te dringen: Geld, Gezin, Gezondheid en Werk. Binnen deze leefgebieden vallen alle problemen samen en zijn de sociaal economische gevolgen zichtbaar. Dit sluit ook aan op aanverwante beleidsvelden zoals participatie en inclusie. Elk jaar staat één van deze thema's centraal zowel bij Taalakkoord als in de monitoring. Het beperken van laaggeletterdheid en investeren in volwasseneducatie draagt bij aan het verhogen van het opleidingsniveau in Rivierenland, dit verstevigt de positie van de arbeidsmarktregio.

Om dit te realiseren stellen we ons de volgende doelen

Aanbod

In alle gemeenten is er een basisaanbod taal, rekenen en/of computervaardigheden en (taal)begeleiding door vrijwilligers.

We organiseren in alle gemeenten camouflage-activiteiten als opstap. Door activiteiten zoals theater, googleclub of cursus kopen/ verkopen op Markplaats bereiken we een andere groep inwoners. Daarbij is extra aandacht voor basisvaardigheden en aandacht voor doorstroom naar ander educatie-aanbod. Door deze vraaggerichte camouflage activiteiten willen we de NT1 doelgroep in Rivierenland nog beter bereiken.

> Concrete doelen: in elke gemeente is camouflage-aanbod, minimaal één programma in 2021. Dit nemen gemeenten op in hun beleidsplan en/of format aanpak laaggeletterdheid.

Aandacht voor laaggeletterdheid in aanbestedingen en contracten

Als gemeenten een opdracht geven aan een bedrijf of instantie vragen we naar hun bijdrage aan de aanpak van laaggeletterdheid. Dat kan door hun website en brieven in begrijpelijke taal te schrijven, of door cursussen aan te bieden voor werknemers die moeite hebben met basisvaardigheden. Door inzichtelijk te maken wat het hen oplevert. Zo zorgen we ervoor dat steeds meer laaggeletterden worden geholpen.

> Concrete doelen: alle gemeenten vragen aandacht voor laaggeletterdheid in aanbestedingen en contracten.

Aanpak

We willen af van het taboe op laaggeletterdheid. Alle mensen mogen een 'Leven Lang Leren'. Het ontwikkelen van basisvaardigheden hoort daarbij. Een goede aansluiting van volwasseneducatie op het middelbaar beroepsonderwijs is hierbij van belang.

> Concrete doelen: in elke gemeente is aandacht voor Leven Lang Leren, bijvoorbeeld door cursussen voor ouders van jonge kinderen of cursussen op de werkvloer.

Aantallen

In de periode 2019-2020 zijn 604 deelnemers bereikt: 438 in de formele educatie en 166 in de non-formele educatie. Zij hadden lessen bij het ROC of bij één van de Taal- en Leerhuizen.

> Concrete doelen: in 2021 willen we 5% meer deelnemers bereiken en daarvan is 1.5% NT1.

Bereik

We kunnen de doelgroep beter bereiken door de inzet van ervaringsdeskundigen/ taalambassadeurs. We vragen instanties waar mensen komen alert te zijn op mensen die moeite hebben met basisvaardigheden. Bijvoorbeeld als mensen zich aanmelden voor een uitkering, als mensen een huurwoning zoeken, als mensen zich melden bij huisarts of ziekenhuis.

> *Concrete doelen:*

We zorgen dat professionals die daar werken zoveel mogelijk getraind worden in herkennen en doorverwijzen en dat zij bekend zijn met het aanbod.

> We maken door monitoring inzichtelijk wat het hen oplevert.

> We zorgen voor up to date informatie via Taalakkoord en nieuwsbrief.

> aanbod van trainingen herkennen, signaleren en doorverwijzen voor zowel vrijwilligers en professionals in het leer/taalhuis netwerk/ formulierhulp en informatiepunten enz.

> Gemeente hebben aanmeldpunten en inloopsprekuren en bevorderen onderlinge afstemming en samenwerking.

Eenvoudig communiceren – dienstverlening van de gemeente

Alle gemeenten zorgen ervoor dat hun dienstverlening toegankelijk en duidelijk is voor de inwoners. Dit doen we door teksten en brieven te schrijven in begrijpelijke taal (taalniveau B1). En door aandacht te hebben voor duidelijke mondelinge communicatie. Medewerkers van de gemeenten kunnen een cursus volgen. Een aantal gemeenten bieden dit (verplicht) voor hun medewerkers aan. Een online hulpmiddel is Klinkende Taal: een programma dat feedback geeft op je taalgebruik. Verschillende gemeenten hebben dit standaard in hun werkomgeving staan en hebben een spreekuur begrijpelijk schrijven.

Taalambassadeurs kunnen meekijken of de inhoud duidelijk genoeg is. Dit sluit goed aan bij het project Innovatiekamers waar Taalambassadeurs ingezet worden om gemeentelijk jargon te beperken.

> Concrete doelen: toegankelijke dienstverlening en eenvoudige taal in alle gemeenten.

> Concrete doelen: alle medewerkers van de gemeenten hebben Klinkende Taal op de computer of soortgelijk programma.

Eenvoudig communiceren – Direct Duidelijk Deal

Alle gemeenten sluiten zich aan bij de Direct Duidelijk Deal, een initiatief vanuit de rijksoverheid. De overheid moet duidelijk communiceren. Dat betekent: rekening houden met je lezer, een persoonlijke benadering kiezen en ervoor zorgen dat de taal begrijpelijk is. Direct Duidelijk helpt overheidsorganisaties hierbij op weg.

> Concrete doelen: alle gemeenten sluiten aan bij de Direct Duidelijk Deal.

Eenvoudig communiceren – bedrijven en instellingen

Ook bedrijven en andere instellingen kunnen inzetten op eenvoudig communiceren. Dat kan door herschrijven, scholing, inzet van ervaringsdeskundigen, enzovoort.

> Concrete doelen: we stimuleren bedrijven en andere instellingen om te werken aan begrijpelijke taal. We willen in Rivierenland in 2021 bij minimaal tien bedrijven resultaat zien. Hiervoor organiseren we een campagne via het Taalakkoord en nieuwsbrief.

Gemeenten

Rivierenland heeft als regio aandacht voor laaggeletterdheid, en wil dat alle gemeenten de aanpak ondersteunen en mee uitdragen. Alle gemeenten hebben aandacht voor laaggeletterdheid, van wijkteam tot raadslid. Iedere gemeente werkt jaarlijks zijn format bij en kan vandaar uit het netwerk lokaal uitbreiden. Gemeenten zorgen ervoor dat het educatie aanbod zowel regionaal als lokaal goed vindbaar is.

> Concrete doelen: alle gemeenten werken actief mee aan de aanpak laaggeletterdheid. We zien dat terug in de lokale beleidsplannen en in de inrichting van de werkprocessen.

> Alle Taal- en Leerhuizen hebben een goed overzicht van het aanbod.

> In de communicatie met inwoners bv. in het fysieke domein streven we erna om zoveel mogelijk op taalniveau B1 te communiceren.

Monitoring

We zorgen voor een eenduidige effectmeting. Dit doen we door het inzetten van de monitoring van professor dr. Maurice de Greef van de Unesco Leerstoel volwasseneducatie: Leereffecten Laagopgeleiden & Laaggeletterden voor de aankomende 3 jaar.

> Concrete doelen: alle gemeenten maken gebruik van de monitoring van Maurice de Greef. Dat kan via het ROC, via de Taal- en Leerhuizen of via de bibliotheek.

> Concrete doelen: we willen vooruitgang zien bij de basisvaardigheden (taal, rekenen, digitale vaardigheden van deelnemers. En elk jaar op één van de thema-gebieden (werk, geld, gezondheid, gezin). Dit delen we zowel intern als extern.

Nieuwsbrief

We maken een regionale nieuwsbrief over het thema laaggeletterdheid. Deze nieuwsbrief verschijnt vier keer per jaar. In de nieuwsbrief komt informatie vanuit het Rijk en vanuit de regio. Daarnaast vragen we aandacht voor het jaarlijkse thema en schrijven we over goede voorbeelden uit de regio. Daarin laten we ook deelnemers en ervaringsdeskundigen aan het woord. Zo informeren en inspireren we onze partners.

> Concrete doelen: vanaf 2021 maken we elk kwartaal een regionale nieuwsbrief.

> Overzicht educatie-aanbod in de regio.

Resultaten

Het gemiddeld percentage laaggeletterden in Rivierenland is nu 11%. Wij willen dat het percentage in 2024 in elke gemeente is gedaald.

> Concrete doelen: daling van het percentage laaggeletterden in de regio. We willen dat het percentage in elke gemeente met 4% is afgenomen in 2024.

Taalakkoord

Het Taalakkoord stamt uit 2017 en gaat over de periode 2018-2020. We werken toe naar een nieuw Taalakkoord voor de periode 2021 - 2024. Zo zorgen we voor sterk regionaal netwerk, waarin nog meer partners, nog meer en beter samenwerken.

> Concrete doelen: er komt een nieuw Taalakkoord voor 2021-2024.

Taalambassadeurs

Elke gemeente heeft zijn eigen taalambassadeurs. Zij helpen mee om de doelgroep te bereiken en zorgen voor zichtbaarheid. Zij kunnen ook meedenken over passend beleid en het gebruik van duidelijke taal in brieven en andere teksten. Met inzet van een innovatieproject worden nieuwe taalambassadeurs geworven en begeleid. Dit kan onder meer gerealiseerd worden door het innovatiekamer project waar Rivierenland samen met bibliotheek en ROC aan deelneemt.

> Concrete doelen: elke gemeente heeft in 2024 minimaal twee taalambassadeurs. Deze worden ingezet binnen de gemeentes op diverse terreinen.

Training herkennen, signaleren en verwijzen

Professionals en vrijwilligers die met inwoners werken, moeten aandacht hebben voor laaggeletterdheid en mensen kunnen doorverwijzen. Om dit te bereiken geven we presentaties over de aanpak van laaggeletterdheid en trainingen voor herkennen, bespreekbaar maken en doorverwijzen. Bedrijven en andere organisaties moeten afspreken hoe zij omgaan met de doelgroep en de aanpak borgen in hun werkprocessen.

> Concrete doelen: we geven presentaties en trainingen in alle gemeenten. Van 2021 tot en met 2024 vinden er jaarlijks minimaal 10 trainingen plaats in Rivierenland. In verband met Covid-19 gaan we kijken hoe we deze het beste vorm kunnen geven.

Vrijwilligers

We willen dat nog meer vrijwilligers zich inzetten voor de begeleiding van deelnemers en de aanpak laaggeletterdheid. We zetten ons in voor de kwaliteit, door training en terugkomdagen voor vrijwilligers te organiseren of faciliteren.

> Concrete doelen: 35 nieuwe vrijwilligers in 2021

> koppeling formulierenhulp aan Taal/leerhuis

> *Concrete doelen: 5 trainingen en 2 terugkomdagen in 2021*

Week van Lezen en Schrijven

We willen dat alle gemeenten in de regio Rivierenland aandacht besteden aan de Week van Lezen en Schrijven.

> *Concrete doelen: elke gemeente zorgt voor lokale acties in de Week van Lezen en Schrijven.*

3.4. Signalering en samenwerking met organisaties

Samenwerking met uiteenlopende organisaties is van groot belang om zodoende laaggeletterde inwoners te bereiken, door alert te zijn kunnen zij signaleren wie moeite heeft met lezen en schrijven of andere basisvaardigheden. Bijvoorbeeld als mensen zich aanmelden voor een uitkering, als mensen een huurwoning zoeken, als mensen zich melden bij huisarts of ziekenhuis. Door hen door te verwijzen naar de Taal- en Leerhuizen vinden de mensen hun weg.

Samenwerkingspartners en netwerken kunnen ervoor zorgen dat de aanpak van laaggeletterdheid structureel en breed gedragen wordt. Daarom is er een regionaal Taalakkoord en zetten we dit voort 2021-2024.

Laaggeletterd heeft onze aandacht maar elk jaar hebben we extra aandacht voor een van de thema's: werk, geld, gezin en gezondheid. Per thema zijn verschillende vindplaatsen en organisaties relevant. We maken een keuze in welke instellingen we actief gaan benaderen om mee te doen. Dat kan per gemeente verschillen. We laten het thema ook terugkomen in het jaarlijkse Taalakkoord. Dit breiden we dus uit waardoor we ook weer een ander bereik krijgen qua vindplaats, organisatie en samenwerkingspartners.

Thema: Werk

Werkgevers, UWV Werkbedrijf, Leerwerkloket, Werkzaak Rivierenland, uitzendbureaus, vakbonden, ondernemingsraad enzovoort. De gemeente is zelf ook werkgever. Werkgevers waar taal op de werkvloer al onderdeel uit maakt van een opleidingstraject kunnen een rol vervullen bij de promotie.

Thema: Geld

Financiële banken, voedselbanken, kledingbanken, schulphulpverlening, kringloopwinkels, welzijnsorganisaties, formulierenhulpen, kerken, enzovoort.

Thema: Gezin

Consultatiebureaus, jeugdartsen, peuterspeelzalen, kinderopvang, scholen, regionale meld- en coördinatiepunten, jeugdwerk, VVE, bibliotheek, leerwerkloket, enzovoort.

Thema: Gezondheid

Huisartsen, apothekers, praktijkondersteuners, welzijnsinstellingen, ziekenhuizen, GGD, fysiotherapeuten, sportaanbieders enzovoort.

4. Monitoring

Volwasseneducatie maakt onderdeel uit van het sociale domein. We willen graag weten wat voor een effect volwasseneducatie heeft op de door ons geselecteerde thema's en beleidsvelden zoals participatie en inclusie. Wat werkt en zijn we op de goede weg. Over de ingezette interventies en bereikte resultaten rapporteren we als volgt:

Kwantitatief

- Aantallen en soorten activiteiten,
  - Aantallen deelnemers per activiteit,
  - NT1 of NT2
  - Doorstroming naar vervolgopleiding
  - Diploma/ certificaat bij formele educatie
- Redenen uitval of
Niet-behalen van diploma/ certificaat.

Kwalitatief

- Onderwijsinstellingen en cursussen zijn geaccrediteerd.
- Tevredenheid, klanttevredenheidsonderzoek deelnemers
- Thema gerichte monitoring van professor dr. Maurice de Greef.
Effecten op zelfredzaamheid, sociale contacten, activiteiten, vrijwilligerswerk, vervolgonderwijs, werk met begeleiding, betaalde arbeid, enzovoort.

Rivierenland gaat de kwalitatieve aspecten meten met het monitoringssysteem van professor. Dr. Maurice de Greef: *Sociale Inclusie na Transfer*. Dit systeem kan vooruitgang meten op de basisvaardigheden taal, rekenen en digitale vaardigheden, maar ook op het gebied van gezondheid, financiële vaardigheden, enzovoort. We kunnen zelf bepalen welke aspecten we

willen meten. Zo krijgen we per thema een mooi beeld van de resultaten in de regio. Meerdere gemeenten gebruiken dit systeem; we kunnen dus ook goed landelijk vergelijken hoe onze regio het doet.

Voor trajecten van de bibliotheek heeft de Koninklijke Bibliotheek een eigen monitoringssysteem: de Impactmonitor (voorheen Effectenmonitor). Rivierenland wil echter graag dat de bibliotheek hetzelfde systeem gebruikt als de andere aanbieders. Dan krijgen we een compleet regionaal overzicht.

5. Implementatie en evaluatie regionaal programma

De integrale aanpak laaggeletterdheid rollen we regionaal en lokaal uit in het sociale domein. Regionaal gezamenlijk en lokaal zijn de gemeenten zelf verantwoordelijk vanwege lokale verschillen en afwegingen. Daarnaast willen we het agenderen bij het Regionale Werkbedrijf Platform Onderwijs en Arbeidsmarkt (RW POA). Volwassen educatie en aanpak laaggeletterdheid sluiten aan op een leven lang leren en dit levert een kwaliteitsverhoging op voor de arbeidsmarkt. Dit alles nemen we mee in ons jaarplan. Ook beschrijven we hoe en wat we gaan evalueren.

Vanaf eind 2022 evalueert een onafhankelijk bureau de resultaten. Hiervoor gebruiken zij de gegevens die de gemeenten en het Rijk verzamelen.

Regionale jaarlijks agenda

Wanneer	Wat
Januari	Voorbereiding en organisatie Taalakkoord
Februari	Bijeenkomst Taalakkoord – op thema
Maart	Nieuwsbrief Evaluatie en verslag Taalakkoord bijeenkomst
April	
Mei	Stuurgroep
Juni	Nieuwsbrief Vorbereiding Week van Lezen en schrijven
Juli	
Augustus	Jaarthema kiezen
September	Nieuwsbrief Activiteiten Week van Lezen en Schrijven

Oktober	Schrijven themagericht jaarplan Vorbereidingen starten bijeenkomst Taalakkoord
November	Stuurgroep
December	Nieuwsbrief (o.a. aankondiging Taalakkoord bijeenkomst) Vaststellen regionaal jaarplan

Evaluatie

Wanneer	Wat
Februari	Bespreken opbrengsten voorafgaand jaar, cijfers en monitoring jaarthema
Maart	Evaluatie Taalakkoord
	Terugkoppeling in regionaal overleg, kwartaalcijfers van ROC's

Bijlage

- Financieel kader aanpak laaggeletterdheid
- Begrippenlijst
- Taakverdeling arbeidsmarktregio Rivierenland
- Structuur arbeidsmarktregio Rivierenland
- Impact covid-19
- Samenvatting op B1

A. Financieel kader aanpak laaggeletterdheid

Bijdrage per gemeenten	2020	2021	2022
Buren	1325	1880	Onbekend
Culemborg	2361	3001	Onbekend
Maasdriel	1315	2155	Onbekend
Neder Betuwe	1302	1837	Onbekend
Tiel	4379	5991	Onbekend
West Betuwe	2673	3785	Onbekend
West Maas en Waal	989	1355	Onbekend
Zaltbommel	1631	2416	Onbekend
Bijdrage Rivierenland	100.000*	100.000*	Onbekend
Totaal	115.976	122.420	

*dit is overgemaakt naar de gemeente Tiel, september circulaire 2019/2020

Regionale uitgaven 2020	€ exc. BTW
Aanschaf registratiesysteem voor 1 jaar	5.000
Reservering registratiesysteem voor 2 jaar*	10.000
Aanschaf impactmeting voor 3 jaar	27.000
Regionaal kosten 2020	42.000
Regionale reserve 2020	50.000

B. Begrippenlijst

Accreditatie in het onderwijs de opleiding voldoet aan de gestelde kwaliteitseisen en mogen een door de overheid erkend diploma.

Analfabeten is iemand die niet goed kan lezen, spellen en schrijven. Dat is anders dan laaggeletterd. Laaggeletterden kunnen wel lezen en schrijven, maar niet goed genoeg om alles zelf te kunnen in onze samenleving.

Arbeidsmarktregio Nederland is verdeeld in 35 regio's. In zo'n regio werken gemeenten en andere organisaties met elkaar samen.

Basisvaardigheden heb je nodig om informatie in het dagelijkse leven te begrijpen en te gebruiken, Denk aan lezen, schrijven, rekenen en werken op de computer of tablet. Denk aan het lezen van de kranten, het invullen van een formulier en het voorlezen aan kinderen.

Camouflage activiteiten zijn activiteiten die zijdelings iets met basisvaardigheden van doen hebben. Doordat de activiteit de interesse van de deelnemer heeft is het een mogelijke start/opstap richting het verbeteren van de basisvaardigheden.

Doorverwijzen is iemand helpen naar een juiste cursus die past bij die persoon en/of hem of haar helpt bij de aanmelding.

Educatietrajecten zijn programma's op het gebied van volwasseneducatie en basisvaardigheden trajecten.

Empowerment is het vinden, gebruiken en vergroten van zelfvertrouwen, talenten en capaciteiten van een individu of groep. Zelfvertrouwen en zelfinzicht zijn nodig om te kunnen meedoen in de samenleving. Veel laaggeletterden zijn zich echter niet of onvoldoende bewust van hun eigen wensen en mogelijkheden tot ontwikkeling.

Formeel aanbod Alle cursussen die in een klaslokaal plaatsvinden en gegeven worden door een docent. Je kunt hier vaak een diploma of certificaat voor halen.

Intake is een kennismakingsgesprek waarin je onderzoekt wat iemand kan en wil.

Impactmeting hierdoor kan je zien wat het resultaat is van de cursus.

Het Rijk is de landelijke overheid.

Lokaal plan een plan dat gemaakt is door een gemeente.

Non-formeel aanbod Alle cursussen die gegeven worden in bibliotheken of bij andere organisaties, vaak door een getrainde vrijwilliger die kan samenwerken met een docent. Hiervoor kun je geen diploma halen.

NT1 Mensen met Nederlands als eerste taal.

NT2 Mensen met een andere taal als moedertaal, zij worden ook anderstaligen genoemd.

Provinciale campagne de acties die de provincie onderneemt om aandacht te krijgen voor de problemen van mensen die moeite hebben met lezen en schrijven. Denk aan reclame op de radio, sociaal media of flyers.

Regionaal plan is een plan dat gemaakt is met en door alle gemeenten in een regio.

ROC is een regionaal opleidingscentrum. Het is een samenwerking van scholen die lesgeven aan jongeren en volwassenen in Nederland.

Stuurgroep: Vergadering van wethouders uit alle regionale gemeenten die het (toekomstige) beleid bespreken.

Taalakkoord: een overeenkomst waar organisaties en gemeenten toezeggen met concrete acties dat zij zich inzetten om laaggeletterdheid te beperken.

Taalambassadeurs weten uit eigen ervaring hoe het is om moeite te hebben met lezen, schrijven of rekenen. Zij zijn getraind om te vertellen waarom het zo belangrijk is om te blijven bijleren, ook als volwassene. Vaak kunnen ze ook advies geven over duidelijke communicatie.

Taalhuis/Leerhuis is een ontmoetingsplek waar je informatie en advies kunt krijgen als je wilt bijscholen in taal, rekenen of digitale vaardigheden. Een Taalhuis of Taalpunt vind je zoal in een bibliotheek en/of buurthuis.

Taalnetwerk is een netwerk waar organisaties in een gemeente samenwerken om goede cursussen voor taal, rekenen en digitale vaardigheden te organiseren. De organisaties maken ook samen plannen voor de toekomst.

Taalniveau A1 (op dit taalniveau begrijpen deelnemers woorden of namen die vertrouwd zijn en heel eenvoudige korte zinnen.

Taalniveau A2 (1F) is het niveau van iemand die het inburgeringsexamen gedaan heeft. Hij begrijpt korte eenvoudige teksten. Hij is in staat om informatie te vinden in eenvoudige teksten zoals een advertentie of een menukaart.

Taalniveau B1 (2F) Mensen die taalniveau B1 hebben, begrijpen teksten die voor het grootste deel uit veelgebruikte woorden bestaan. Maar ze begrijpen ook moeilijker taal, als ze daar veel mee te maken hebben. Bijvoorbeeld door hun werk of hobby.

Taalvrijwilligers helpen mensen met het verbeteren van hun basisvaardigheden, dit doen ze vrijwillig. Ze worden hiervoor getraind en werken met goed lesmateriaal.

VNG dit is een afkorting voor Vereniging van Nederlandse Gemeenten, een samenwerking van alle gemeenten van Nederland.

Volwasseneneducatie is onderwijs voor volwassenen, gericht op bevordering van de zelfredzaamheid. Dit onderwijs richt zich op persoonlijke ontplooiing ten dienste van het maatschappelijk functioneren van de volwassene. Hierbij is aandacht voor de ontwikkeling van de basisvaardigheden en niveauverhoging.

C. Overlegstructuur Arbeidsmarktregio Rivierenland

In 2020 hebben de gemeenten in regio Rivierenland gezamenlijk regionaal plan aanpak laaggeletterdheid opgesteld. Hieronder beschrijven we de rol van de centrumgemeente en rol van alle gemeenten. Daarna volgt een overzicht van de overlegstructuur.

Rol centrumgemeente Tiel

- Ontvangt de regionale WEB-middelen van het rijk en is eindverantwoordelijk voor de besteding van die WEB-middelen (beoordelen aanvragen, maken beschikkingen, beoordelen eindafrekeningen, voeren van gesprekken over uitvoering).
- Neemt persoonlijk deel aan landelijke overleggen van WEB-centrumgemeenten en het kernteam en interbestuurlijk programma VNG
- Vertegenwoordigt de regio in andere landelijke of regionale bijeenkomsten en overleggen bijvoorbeeld als het gaat om het delen van goede voorbeelden.
- Organiseert en faciliteert het bestuurlijke overleg van wethouders uit de regio, een of tweemaal per jaar.
- Organiseert en faciliteert het regionale overleg Volwasseneneducatie (vroeger: WEB), deze groep beleidsadviseurs komt ongeveer 4x per jaar bij elkaar.
- Deelt relevante informatie vanuit het rijk met de beleidsadviseurs en kerngroep.
- Coördineert deelname aan registratie en impactmeting Volwasseneneducatie.

Alle gemeenten

- Minimaal 1 aanspreekpersoon voor de lokale aanpak laaggeletterdheid (bijv. WEB-beleidsadviseur), contactgegevens zijn regionaal bekend.
- Verantwoordelijke voor de besteding van de WEB-middelen.
- Verantwoordelijk voor de uitvoering van het lokale werkplan. De bibliotheek en Stichting Lezen & Schrijven kunnen hierin ondersteunen.
- Neemt persoonlijk deel aan het regionale educatie overleg en aan een sub regionaal educatie overleg.
- Zorgen voor aanleveren gegevens, interne communicatie en up to date houden voor monitoringsysteem en verantwoordelijk voor lokaal juist gebruik van registratie en monitoringsysteem.
- Zet naast WEB-middelen ook andere middelen in voor laaggeletterden en zorgt dat de lokale aanpak laaggeletterdheid is verbonden aan het sociaal domein.
- Deelt goede ervaringen en projecten met de kernpartners.

D. Overlegstructuur Arbeidsmarktregio Rivierenland

Regionaal overleg volwasseneducatie

- Bespreken stand van zaken met het ROC aan de hand van een jaarplan en tussentijdse kwartaalrapportages.
- Voorbereiding van aanbesteding/ subsidieaanvraag schooljaar 2021/2022.
- Afstemming/ samenwerking projectaanvragen en lopende projecten zoals de regionale taalpunten en het innovatiekamer project.
- Bespreken voortgang van registratie en impactmeting traject voor de looptijd van 3 jaar.
- Terugkoppeling van de werkgroep aanpak laaggeletterdheid, jaarplan en Taalakkoord.
- Mogelijkheden en kansen bespreken voor subsidie aanvragen bij Taal voor het leven of andere organisaties.
- Wie: alle contactambtenaren volwasseneducatie en laaggeletterdheid, vertegenwoordigers ROC en adviseur L&S, bibliotheek rivierenland en Leerwerkloket rivierenland.
- Hoe vaak: 4 keer per jaar.

Bestuurlijk overleg

- Overleg tussen de verantwoordelijke wethouders van alle gemeenten in regio Rivierenland met betrekking tot volwasseneducatie en laaggeletterdheid.
- Hoe vaak: 2 maal per jaar.

Overleg werkgroep regionale aanpak Laaggeletterdheid & taalakkoord (nieuw)

- Functionele en inhoudelijke aansturing van het Taalnetwerk.
- Overzicht en voortgang bewaken van uitvoering regionaal actieplan laaggeletterdheid.
- Vertegenwoordigen regio in netwerken/ bijeenkomsten.
- Voorbereiding taalakkoord aan de hand van het jaarthema.
- Wie:
- Hoe vaak: eenmaal per 6-8 weken

Overleg Taalhuis coördinatoren

- Wie: Taalhuis coördinatoren, adviseur Lezen en schrijven, ROC.
- Hoe vaak: 4 maal per jaar

Werkgroep inkoop/subsidiering

- Wie: nader in te vullen.

E. Impact van Covid-19 op aanpak laaggeletterdheid

Het voorkomen en het verminderen van Covid-19 heeft impact op de hele samenleving. Voor mensen die moeite hebben met basisvaardigheden is deze impact nog groter.

Het is bekend dat mensen met een slechtere gezondheid harder getroffen worden dan mensen met een goede gezondheid. En zoals eerder aangegeven in dit regionale plan is er een relatie tussen een slechtere gezondheid en laaggeletterdheid. Dit maakt de groep laaggeletterden extra kwetsbaar.

Daarnaast signaleert het Sociaal Cultureel Plan als een van de maatschappelijke gevolgen extra achterstanden door het thuisonderwijs. Veel laaggeletterden missen digitale vaardigheden om online lessen te volgen en/of informatie te verzamelen. Het begeleiden van hun kinderen met thuisonderwijs laat ook te wensen door het ontbreken van basisvaardigheden, kennis of tijd.

Wat voor gevolgen covid-19 heeft voor (de vraag op) de arbeidsmarkt is nog onduidelijk. Volgens het SCP volgt naar verwachting een economische crisis op deze coronacrisis. Dit kan grote gevolgen hebben voor mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie. En mensen die laaggeletterd zijn vallen daar ook weer onder.

Het herkennen en signalering van laaggeletterdheid is in covid-19 tijd aanzienlijk lastiger. Tijdens deze periode vinden de gesprekken bij vele organisaties zoals UWV, Werkzaak e.a. voorlopig (meer digitaal/ telefonisch plaats met klanten. Laaggeletterdheid herkennen en bespreekbaar maken is dan lastiger, vooral bij NT1-ers. Het vinden van deze groep is dus nog ingewikkelder geworden dan het al was. Vraaggerichte camouflage activiteiten kunnen ook niet of nauwelijks gestart worden aangezien ontmoeting, vertrouwen en empowerment hier onderdeel vanuit maken.

F. Aanpak laaggeletterdheid Rivierenland 2020-2024 (b1)

Wat is laaggeletterdheid

Veel mensen in Nederland hebben moeite met lezen, schrijven en rekenen. Wij noemen dat laaggeletterdheid. Laaggeletterden zijn meestal geen analfabeten. Zij kunnen wel lezen en schrijven, maar niet goed genoeg. Daardoor hebben ze ook vaak problemen met computers en internet. In Nederland gaat het om ongeveer 2,5 miljoen mensen van 16 jaar en ouder. Dat is 18% van de bevolking, dus ongeveer 1 op de 6 mensen in Nederland.

Laaggeletterdheid in Rivierenland

In Rivierenland wonen ongeveer 244.000 mensen. Bijna 44.000 van deze mensen hebben moeite met lezen en schrijven. Het zijn mannen en vrouwen, jong en oud, met en zonder werk, in Nederland geboren of met een migratie-achtergrond. Dat is in elke gemeente anders. In West Betuwe is het bijvoorbeeld 7% van de beroepsbevolking, in Tiel is het 17%. In Buren zijn het vooral Nederlandse ouderen (50-65 jaar), in Tiel en Culemborg zijn het vooral mensen met een migratie-achtergrond.

Aanpak laaggeletterdheid tot 2020

De afgelopen jaren is er al veel gebeurd in Rivierenland.

- Elke gemeente heeft een Taalhuis, Leerhuis, Taalpunt of Leerpunt. Daarin werken verschillende organisaties samen: gemeente, welzijnswerk, bibliotheek, ROC enzovoort. Samen hebben zij veel moeite gedaan om mensen te vinden en te helpen met basisvaardigheden. Ook docenten van het ROC zijn onderdeel van de taalhuizen. Zo zorgen we voor goede kwaliteit van het onderwijs bij de taalhuizen.
- Het taalhuis is eigenlijk een taalnetwerk. Verschillende organisaties werken samen en kijken wat nodig is in de gemeente en hoe ze dit kunnen uitvoeren. Zo zorgen we voor 'een integrale aanpak in het sociaal domein': we pakken de ondersteuning van inwoners samen aan.
- We organiseren de aanpak regionaal, in de regio Rivierenland. Maar de uitvoering is lokaal, in de gemeenten. Elke gemeente heeft haar eigen beleid en haar eigen aanpak.
- We hebben afspraken gemaakt in een Taalakkoord. In Rivierenland doen 44 organisaties mee met dit Taalakkoord: gemeenten, bibliotheek, bedrijven, instellingen voor welzijn, gezondheidszorg, woningbouwverenigingen enzovoort. Het Taalakkoord zorgt ervoor dat organisaties elkaar weten te vinden. We organiseren elk jaar een bijeenkomst, waarbij we alle partners informeren en ervaringen delen.
- We hebben aandacht voor alle basisvaardigheden. Mensen die moeite hebben met taal en rekenen, hebben vaak ook problemen met gezondheid, met geld of met meedoen in de

samenleving. We koppelen de aanpak van laaggeletterdheid aan de aanpak van deze problemen.

- Sinds 2018 zijn er twee regionale servicepunten: in het ziekenhuis Rivierenland en in het stadhuis van Tiel. Hier zitten ook het UWV, Werkzaak en Leerwerkloket. Bij deze servicepunten kunnen we mensen helpen, bijvoorbeeld bij het invullen van formulieren. We kijken dan meteen of mensen misschien moeite hebben met lezen en schrijven, en we kunnen ze eventueel doorverwijzen naar een taalhuis.
- In heel Rivierenland zijn trainingen gegeven over laaggeletterdheid. We leerden hoe je laaggeletterdheid kan herkennen en hoe je laaggeletterde mensen kan doorverwijzen naar les. Deze trainingen waren onder andere bij Werkzaak Rivierenland, Bibliotheek Rivierenland, gemeenten, welzijnsinstellingen, banken en bedrijven.

Aanpak laaggeletterdheid in Nederland in 2020-2024

Nederland heeft nieuw beleid gemaakt voor de aanpak van laaggeletterdheid. De komende vijf jaar is er extra geld voor de aanpak: 25 miljoen euro per jaar. Daarvan gaat dit jaar 5 miljoen naar de arbeidsmarktregio's en naar de gemeenten. Elke arbeidsmarktregio krijgt € 100.000, -. Daarnaast krijgt elke gemeente in Rivierenland nog een klein bedrag afhankelijk van het aantal inwoners. In 2021 ontvangt de regio en de gemeenten weer hetzelfde bedrag. Hoe het in 2022 er uit gaan zien is nog onbekend.

Het beleid van de overheid heeft drie hoofdpunten.

- We willen meer mensen bereiken die moeite met lezen en schrijven hebben, vooral mensen die Nederlands als moedertaal hebben.
- We gaan investeren in de kwaliteit van formeel en informeel taalonderwijs.
- We willen in iedere gemeente goede hulp aanbieden.

Aanpak laaggeletterdheid in Rivierenland in 2020-2024

We gaan in Rivierenland voor 'een integrale aanpak': laaggeletterdheid gekoppeld aan het sociale domein. Ieder jaar is er speciale aandacht voor een van de vier thema's: werk, geld, gezinsaanpak en gezondheid.

Volwasseneneducatie

ROC Rivor en Koning Willem I College verzorgen in Rivierenland de volwasseneneducatie (Wet educatie en beroepsonderwijs). Zij geven cursussen Nederlands, rekenen en computerles voor volwassenen. Die cursussen zijn op locaties van het ROC. Docenten van het ROC geven ook lessen in de taalhuizen. Die lessen zijn in de bibliotheek, in het wijkcentrum of op andere plekken in de gemeenten. Ook zijn er taallessen bij bedrijven.

Daarnaast zijn er veel andere instellingen die hulp bieden bij basisvaardigheden. Zoals de bibliotheek. Deze biedt cursussen en hulp, bijvoorbeeld met informatiepunten voor hulp bij de Digitale Overheid. Ook andere organisaties helpen mensen, bijvoorbeeld bij het invullen van formulieren.

Jaarplan

We maken een jaarplan. Dit koppelen we aan het jaarlijkse Taalakkoord. We organiseren alles regionaal in Rivierenland, maar de uitvoering is lokaal. Elke gemeente is namelijk anders, met andere inwoners en andere samenwerkingspartners. Door een goed lokaal netwerk zorgen we dat de aanpak van laaggeletterdheid breed gedragen wordt in de gemeente.

Daarnaast hebben alle gemeenten in 2020 een overzicht ingevuld. Daarin staan alle activiteiten die zij uitvoeren om laaggeletterdheid te voorkomen en verminderen. We werken deze overzichten ieder jaar bij. Zo kunnen we bijhouden wat er lokaal gebeurt. Deze informatie kunnen we gebruiken voor het regionale jaarplan en het Taalakkoord.

Resultaten

We willen weten hoeveel mensen we bereiken met onze hulp en wat de resultaten zijn. Daarom beginnen we in het najaar van 2020 met een systeem om dat te volgen: 'Sociale Inclusie na Transfer' van Maurice de Greef. Dit systeem kan vooruitgang meten op de basisvaardigheden taal, rekenen en digitale vaardigheden, maar ook op het gebied van gezondheid, financiële vaardigheden, enzovoort. We kiezen zelf welke onderdelen we willen meten. Zo krijgen we per thema een mooi beeld van de resultaten in de regio. Veel gemeenten gebruiken dit systeem. We kunnen dus goed vergelijken hoe onze regio het doet. We betalen dit van het extra geld dat we van de overheid krijgen.

Wat gaan we doen

Hieronder staat wat we allemaal gaan doen om onze doelen te bereiken.

- We willen speciaal aanbod voor mensen met Nederlands als moedertaal. Door camouflage-activiteiten komen de mensen naar les, en leren ze meteen basisvaardigheden.
- We willen meer deelnemers bereiken:
- Het gemiddeld percentage laaggeletterden in Rivierenland is nu 11%. Wij willen dat het percentage in 2024 in elke gemeente is gedaald met 4%.
- We willen in iedere gemeente een of meer taalambassadeurs in 2024.
- We gaan door met het goede netwerk van de taal- en leerhuizen.
- Gemeenten moeten hun teksten en brieven schrijven in begrijpelijke taal, op niveau B1
- Ook andere bedrijven en instellingen moeten begrijpelijke taal gebruiken. Dat geldt zeker voor de ondertekenaars van het Taalakkoord.

- We houden elk jaar een bijeenkomst voor het Taalakkoord. Ieder jaar staat een van de vier thema's centraal: werk, geld, gezinsaanpak of gezondheid. Zo zorgen we elk jaar voor nieuwe samenwerkingen in de regio.
- Meten is weten. We gebruiken het systeem van Maurice de Greef om resultaten te meten.
- Elke gemeente organiseert activiteiten in de Week van Lezen en Schrijven.
- We hebben aandacht voor een Leven Lang Leren. We koppelen de volwasseneneducatie met het mbo. Zo zorgen we voor een betere opleiding voor de mensen in onze regio.

Tot slot

Aanpak van laaggeletterdheid is een proces dat almaar doorgaat. We zorgen ervoor dat de aandacht voor laaggeletterdheid niet stopt. We vormen een werkgroep Aanpak Laaggeletterdheid. Deze werkgroep schrijft de jaarplannen en organiseert de bijeenkomsten van het Taalakkoord. Ook zorgen we dat de wethouders van onze gemeenten twee keer per jaar vergaderen over de aanpak van laaggeletterdheid.